

Рецензия

за дисертационния труд на Милена Стоянова Йоцева – Кънчевска на тема:
***„Северноатлантическият договор между ценностното и кризисното
разширяване (трансформацията на НАТО)“***

Дисертацията „Северноатлантическият договор между ценностното и кризисното разширяване (трансформацията на НАТО)“ е посветена на **актуален проблем, изключително важен за външнополитическия избор на Република България**, която е член на НАТО. Разширяването на НАТО и мотивите за това, са един от най-важните международни въпроси на съвременността. Авторката, г-жа Милена Йоцева – Кънчевска, се е наела с амбициозна задача – да представи анализ на процеса на разширение на Алианса, да ни обясни редица аспекти, непознати не само за обикновените читатели, но и за част от специалистите по обществени науки. **Актуалността на изследването се допълва и от поставянето редица наболели проблеми на международния ред** като напр. имиграцията, религиозните войни, тероризма, кибератаките, хибридните войни и асиметричните предизвикателства. Авторката обяснява необходимостта от разширението на НАТО с намирането на отговор на тези и други предизвикателства. И трябва да признаем, че аргументацията ѝ е убедителна. Основни проблеми, които НАТО трябва да решава според г-жа Йоцева - Кънчевска, са конфликти в държави с отслабен вътрешен контрол, разпространението на опасни боеприпаси и оръжия с участието на международни престъпни и терористични групи и др.

Подобни предизвикателства заличават границите между външна и вътрешна сигурност.

В своя анализ авторката изхожда от схващането, че разширяването на НАТО и неговата трансформация са многоходов и постъпателен процес поради нуждата от непрекъснато своевременно усъвършенстване на партньорствата, методиките, дейностите и системите на Алианса, за целите на неговата готовност за реагиране на всички предизвикателства пред националната, международната и глобалната сигурност в актуално време. Това оправдава и постоянния характер, който следва да има политиката на разширение (отворени врати) на НАТО, водеща до присъединяване на нови държави-членки и нови стратегически партньорства.

В работата се застъпва становище за необходимостта от продължаване съществуването на НАТО, но и за неговото усъвършенстване и продължаващо трансформиране при отчитане на условията, предизвикателствата и заплахите на динамично променящата се среда за сигурност.

Опирайки се на историческия и структурно-системния метод, дисертантката ни запознава със съществен обем от факти и полезна практическа информация. Анализирани са голям масив от документи на държавите-членки и партньори на НАТО като напр. доклади, отчети за изпълнение на мерките, становища, изразени в доклади и научни публикации на други автори.

Дисертационният текст има ясно изразен прогностичен характер.

Особено сериозен интерес за мен лично представлява текстът на тази дисертация **предвид научния приносен момент, определен от авторката, а именно дисекцията на отношенията между НАТО и държавите от Латинска Америка.** По този въпрос наистина **са постигнати сериозни резултати.** По думите на авторката повечето от европейските и световни лидери проумяват, че правилният подход на

НАТО не е този на тотална конфронтация с Русия, тъй като предвид предизвикателствата пред големите и силни общности подобно противопоставяне е рискован лукс. Подобна конфронтация с Русия усилва заплахата и от противопоставяне на други международни блокове от държави – например различните регионални организации от Южна Америка и Латинска Америка като цяло. Касае се за държавите от УНАСУР в Южна Америка, както и държавите от надрегионалния блок СЕЛАК. Освен това груба конфронтация с Русия открива вратите към конфронтации с държавите от Шанхайската организация – преди всичко с Китай и с Индия като членове на ШОС и партньори на Русия.

Като аргумент за успеха на прогностиката на дисертантката бих посочил, че буквално в началото на септември става ясно, че без интегрирани усилия на НАТО, Русия и дори Иран би било много трудно справянето с опасностите, които създава в надрегионален мащаб организацията ИДИЛ.

На фона на нарастващото безпокойство от случващото се в Украйна се появи риск от противопоставяне на латиноамериканските общества срещу Европа и особено срещу държавите-членки на НАТО. Така напр. споразуменията между ЕС и МЕРКОСУЛ са в основата на най-големият регионален икономически блок в света, а съществува опасност да не се реализират потенциите му напълно. В текста на Дисертацията е ясно демонстрирано несъгласието на редица лидери на Латинска Америка по отношение на политиката на НАТО в украинската криза. Критиките са от страна на правителствата на Венецуела, Куба, Еквадор, Аржентина и др. Цитирани са думите на венецуелският президент Николас Мадуро Западът “да прекрати нападките си срещу Русия” „Тези, които заплашват Русия, просто си търсят предлог за война срещу Русия, заяви Мадуро и призова „Нека бъде мир!”. Според венецуелския президент това е намек и към

Китай, и другите страни от БРИКС /Русия, Индия, Бразилия, ЮАР/. Приведени от авторката са и критиките на кубинският министър на външните работи Бруно Родригес, осъждащ поведението на Запада по отношение на Русия в свое изказване пред Общото събрание на ООН. Милена Йоцева – Кънчевска справедливо отбелязва, че държавите от НАТО трябва да се замислят над тези критики и да се вслушват и в мнението на страните от този регион. По този начин една конфронтационна политика на НАТО против други страни, която избират някои среди във Вашингтон, може да разруши търговско-икономическото сътрудничество между Латинска Америка и Европейския съюз, да засея семена на недоверие и агресия. **Всичко това е много добре усетено от авторката и го оценявам много високо като неин научен принос.**

НАТО е обект на критика в изявленията на повечето държавни лидери на страните от Латинска Америка и Карибите, които открито и категорично се противопоставят на предприемани действия, водени политики, партньорства и дори съществуването на Пакта. Челната позиция в това отношение от години държат президентите на групата АЛБА - Венецуела, Куба, Боливия и Еквадор, които изразяват несъгласието си с НАТО по многобройни въпроси.

Напълно подкрепям авторката, определила светът в момента като почти неуправляем: тя пише на стр. 106-107 „Наблюдатели сме меко казано на хаос, граничещ с пълно безхаберие и отчаяни опити за интервенция, била тя военна или с инструментите на дипломацията. Според министър Родригес /Куба/ натрупаните големи ядрени и конвенционални арсенали, огромните годишни военни разходи и нарастването до 2% от БВП на военните бюджети на всички държави-членки на НАТО, няма да послужат за справяне с или за разрешаване на проблемите с бедността, глада, епидемиите, имиграционните вълни, нито ще предотвратят световната икономическа криза, екологичната, продоволствената, енергийната и водната кризи. Позицията на първият дипломат на Куба и на правителството на страната е, че там, където бива

прилагана "неконвенционалната война", описана в разпореждане 18-01 за обучение на Силите за специални операции и прегледа на Отбранителната стратегия на САЩ от 2010 г., се налагат „хаос, чрез дестабилизиране или разрушаване на държави; разпространение на насилствени и екстремистки групи; разкъсване на нации, култури и религии”.

Оригинално е схващането на авторката за ролята и мястото на Франция във взаимоотношенията ѝ с останалите държави от НАТО и на първо място със САЩ. Без да съм специално изследвал подробно този въпрос за мен беше интересно да прочета анализите на Йоцева – Кънчева, свързани със ЗЕС и спорадичните опити от страна на френски официални лица или отделни френски учени да подновяват идеите за самостоятелни европейски отбранителни сили и дори обща европейска армия. Припомням си напр. интересното изследване на Цветан Тодоров „Новият световен безпорядък”, излязло в годините на инвазията на САЩ в Ирак съвместно с т. нар. „коалиция на желязните”, своеобразната опозиция, която направиха против тази коалиция президентите на Франция и Русия Ширак и Путин и германския канцлер Герхард Шрьодер. Като отговор против тази опозиция американският министър на отбраната Доналд Ръмсфелд заговори за „нова” и „стара” Европа. В „Новият световен безпорядък” Тодоров препоръчваше точно извеждане на идеята за обща европейска армия, подчинена на европейски генерален щаб без участието на САЩ, но разбира се европейска армия, приятелски настроена към САЩ. Тази идея на Тодоров явно се родее с идеи в някои среди на френската външна политика.

Съгласен съм с вижданията на авторката за избирателното прилагане на чл. 5 от Устава на НАТО и предложенията ѝ за по-императивно подчинение на силите на НАТО на този прословут член.

Дисертацията е оригинален и сериозен самостоятелен продукт на авторката – Милена Стоянова Йоцева - Кънчевска , а същото се отнася и до представените публикации, изисквани от Закона.

Предложеният Автореферат намирам за представителен по отношение на съдържанието на научния труд. Първо, от него много добре си личат актуалността на изследването, обектът и предметът му, акцентите, целите и задачите му. Проследяват се определените тези и са маркирани стегнато фактологичните доказателства за тях, представени разширено в основния текст на Дисертацията. Второ, Авторефератът осветлява пълноценно и ясно структурата и най-основните моменти от съдържанието на целия текст в отделните му части в нарочно, наречено „кратко“, но по същество подробно изложение на дисертационното изследване.

Основната ми критична бележка към авторката е прекалено големият обем на дисертационният труд, продиктуван от желанието ѝ максимално подробно да изложи своите знания и изследвания върху обекта и предмета на изследването. Това е обаче и част от достойнството на Дисертацията – използвани са реално голям обем източници – монографии и статии от научни сборници и списания; материали от пресата и от интернет източници, официални документи и пр.

В заключение твърдя, че дисертационното изследване на Милена Стоянова Йоцева – Кънчевска на тема *„Северноатлантическият договор между ценностното и кризисното разширяване (трансформацията на НАТО)“* е сериозен научен труд и препоръчвам на Научното жури **единодушно да присъди на авторката научната и образователна степен „доктор“.**

08.09.2015 г. Проф. д-р Кирил Шопов /ВТУ „Св. св. Кирил и
Методий“/